

**A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, mint a Hortobágyi Nemzeti Park
–a Puszta világörökségi helyszín világörökségi gondnoksága által
készített jelentés az Miniszterelnökség minisztere számára
a 2016. évre**

2017. február

Egyesült Nemzetek
Nevelésügyi, Tudományos és
Kulturális Szervezete

Hortobágyi
Nemzeti Park
a Puszta

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, mint a Hortobágyi Nemzeti Park -a Puszta világörökségi helyszín világörökségi gondnoksága által készített jelentés az Miniszterelnökség minisztere számára

I. Világörökségi gondnokság kiválasztása:

A nemzeti erőforrások minisztere a 2012. december 17. napján kelt 4780-92/2012/KULTUR számú levelében - a világörökségi gondnokságról szóló 32/2012. (V. 8.) NEFMI rendeletben foglaltakkal összhangban - a „Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta” megnevezésű világörökségi helyszín világörökségi gondnokságaként a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságot (HNPI) jelölte ki, illetőleg kérte fel. A hivatkozott rendelet 7. § (1) bekezdése szerint a miniszter a kijelölt világörökségi gondnoksággal támogatási szerződést köt a világörökségekről szóló 2011. évi LXXVII. törvény . 7. § (2) bekezdés és a 32/2012. (V. 8.) NEFMI rendelet 10. §-ban felsorolt kezelés körébe tartozó feladatok ellátására.

A HNPI önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv. Alapító okirata a Magyar Közlöny mellékletekében, a Hivatalos Értesítő 2013. július 12-i, 34. számában jelent meg (6178. o.), amely részletesen kifejti a szervezet alaptervekenységét. A HNPI közfeladata a természetvédelmi közszolgáltatás és jogszabályban meghatározott közhatalmi tevékenység gyakorlása. Működési területét a 347/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 3. számú melléklet II/7. pontja határozza meg, lényegében az Észak-Alföldi Régió, összesen 1 747 744 hektárnyi területére terjed ki. Állami természetvédelmi szervezetként a mindenkori természetvédelemért felelős miniszter irányítása alá tartozik (államtitkár, helyettes államtitkár útján).

II. Világörökségi gondnoksági szerződés:

A gondnoksági feladatok ellátására a NEFMI rendelet 7. § (1) bekezdése szerint és összhangban a Vötv. 12.§ (1) bekezdésével, a központi költségvetésben megállapítottak szerint támogatási szerződéskötést von magával. A gondnoksági felkérés nyomán folyósított 2015. évi (valamint valamennyi korábbi) támogatás szakmai és pénzügyi beszámolóját a Miniszterelnökséget vezető miniszter elfogadta.

A 2016. évi gondnoksági szerződés előkészítését nagyban segítették a megelőző év tapasztalatai valamennyi aláíró félnél. A benyújtott támogatási igényt a Miniszterelnökség a GF/JSZF/652/7/2016-os iktatószámon nyilvántartott értesítésével ítélte oda az átvevő intézménynek (HNPI).A támogatási megállapodást a HNPI 2016. december 28-án írta alá.

A szerződés alapján a gondnoksági feladatok ellátására a HNPI **8 millió Ft összegű támogatásban részesült.**

III. A világörökségi helyszín bemutatása:

A Hortobágy - a kontinens legnagyobb egybefüggő szikes pusztájaként - Európában egyedülálló. A modern kutatások ma már egyértelművé tették, hogy a Hortobágy, mint táj kialakulása a különleges földtani, talajtani adottságoknak köszönhető, és a ma is jellemző folyamatok jóval az ember térhódítása előtt meghatározták a tájfejlődést.

Az itt létrejött Hortobágyi Nemzeti Park hazánk első és máig is legnagyobb kiterjedésű nemzeti parkja. Az egész nemzet hasznára vált, hogy a Magyar Pusztáért aggódó nagy írónk, Móricz Zsigmond haladó gondolata jutott érvényre, amikor 1973. január 1-jén a Pro Natura akció keretében Nobel-díjas tudósok által is támogatott, több évtizedes előkészítő munka után létrejöhetett.

A HNP létesítéséről szóló dokumentumok alapján a védetté nyilvánított terület **rendeltetése** az alábbiakban foglalható össze.

- **Védje és fejlessze a puszta jellegzetes természeti értékeit, őrizze a Hortobágy sajátos pusztai tájképét, növény- és állatvilágát.**
- **Biztosítsa a Hortobágy különleges madárvilágának háborítatlan fészkelését és vonulását.**
- **Természetes körülmények között, hiteles formában őrizze és mutassa be a hagyományos pusztai életformát, a kiveszőfélben lévő ősi magyar állatfajtaikat és a Hortobágy kulturális értékeit, történelmi emlékeit, tekintettel ezek kiemelkedő hazai és nemzetközi jelentőségére.**

Az alapításkori 52 ezer hektáros védett természeti terület a folyamatos bővítések révén ma több mint 82 ezer hektár kiterjedésű. A hortobágyi pusztáknak a nemzeti parkba eső része már a kezdetektől fogva jelentős nemzetközi elismerést is kapott: alapításkori területének egészét bioszféra rezervátummá minősítették, ezen belül a Kunkápolnási mocsarat, Madarasi pusztát, Pentezugot, Zám pusztát és a Margitai erdőt magterületként megjelölve, a természetes vagy természeteshez közelálló ökológiai rendszerek, ezeken belül a növény- és állatfajok génkészleteinek az egész emberiség érdekében történő megőrzése céljából. Többek között Zám, Pentezúg, Angyalháza és a Hortobágyi-halastó, Tiszafüredi Madárrezervátum később felvételt nyert a nemzetközileg is elismert vízmadár élőhelyek sorába (Ramsari egyezmény).

Az Europarc, azaz az Európai Nemzeti Parkok Szövetsége is korán felvette soraiba. 1999. december elsejétől pedig az UNESCO által adományozott, a "Világörökség" megtisztelő címet is elnyerte, mint pásztor-társadalmak által is formált kultúrtáj. A bizottság értékelése szerint a magyar Puszta máig fennmaradt kiemelkedő példája a több évezrede folyó tradicionális földhasználatnak, amely tartós együttélést tett lehetővé ember és természet között.

A Puszta éjszakai égboltja (amely szerves kapcsolatot mutat mind az ökológiai, mind a kulturális értékekkel) 2011-ben ezüst minősítésű Nemzetközi Csillagoségbolt-park is.

A világörökség helyszín (VH) területi adatai:

74.820 ha (UNESCO-nál nyilvántartott adat)

Saját térinformatikai nyilvántartás: Helyszín: 74.865 ha

A VH határainak leírása: A világörökségi helyszín teljes terjedelmével a Hortobágyi Nemzeti Parkon (HNP) belül helyezkedik el, de némileg kisebb annál. A Hortobágyi Nemzeti Park

jelenlegi kiterjedését a 131/2007. KvVM rendelet (a Hortobágyi Nemzeti Park védettségének fenntartásáról) határozza meg. A világörökségi helyszín ennél a lehatárolásnál, a 3/1998. KÖM rendelettel védelemre kihirdetett területekkel kisebb. Ezek a területek a Hortobágyi Halgazdaság kezelésében levő állami földek voltak. A HNP-nek ez a része a felterjesztéskor még nem volt védett, ezért kívül maradt a világörökségi helyszín területén.

A világörökségi kezelési terv dokumentáció feltárta a területi lehatárolással kapcsolatos problémákat és javaslatot tesz ezek logikus lépésenkénti megoldására.

„Az UNESCO nyilvántartásában is szereplő lehatárolás a felterjesztéskori technikai lehetőségeknek megfelelően az akkor a felterjesztési dokumentációt összeállító HNPI rendelkezésére álló 1:25.000-es méretarányú (katonai) topográfiai térképek ábrázolásai alapján (annak kézi digitalizálással) elkészített térképen alapul, amely pontatlanságánál fogva nem alkalmas közhiteles adatként való közlésre. 2007-ben, a nemzeti park technikai deregulációja során megfeleltetés történt a 2007-et megelőzően használt nyilvántartások és a 2007-ben aktuális hrsz-ek (megosztások, átszámozások nyomon követése) között, megfelelően ezzel a védett természeti területek kihirdetési módjának, s ekkor már hrsz. alapú digitális térképi állomány is elérhetővé vált. Sajnálatosan ebben is maradtak hibák (pl. HNPI vagyongazdálkodásban lévő hrsz-ek hiányoznak, vagy indokolatlanul bekerült hrsz-ek szerepelnek). Ennek további, szakmai szempontokat figyelembe vevő korrekcióját HNPI 2013-ban elvégezte. Mindezen közben természetvédelmi oltalom alá helyezés, vagy védettségből való kivonás nem történt, így a HNP lehatárolására vonatkozó korrekciók VH lehatárolással kapcsolatos viszonya többféle értelmezést is lehetővé tesz. Az azonban megállapítható, hogy valójában ez az utóbbi változat áll legközelebb az 1999-es felterjesztés szándékaihoz. A fentiekből továbbá az is adódik, hogy az eredeti területszámítási adatok (tétézve a fentebb leírt pontatlanságokkal), eltérést mutatnak a digitális hrsz. alapú térképből számított területi adatoktól.

A jelenleg tapasztalható hibák orvoslására, azaz az UNESCO nyilvántartásban szereplő térképi lehatárolás és a KET által javasolt lehatárolás, valamint a területi adatok közötti eltérés megnyugtató rendezéséhez a következő lépések javasoltak: 1. VH védelmét biztosító természetvédelmi oltalmat élvező HNP lehatárolását aktuális közhiteles területi adatok és digitális térképi állomány alapján korrigálni kell; 2. a VH lehatárolás nemzeti parki határokhoz igazítását el kell végezni (az előzetes vizsgálatok alapján a HNP lehatárolás korrekciójával nem kerül be olyan hrsz., amely eltérne a VH jellegétől, s ellentétes lenne a KEÉ-vel, illetve nem kerül ki olyan hrsz., amely csorbítaná a VH integritását); 3. a korrigált lehatárolás alapján számított területi adatokat rögzíteni kell; 4. a fentiekkel kapcsolatosan szükséges, a hazai jogrend szerinti jogi eljárásokat le kell folytatni; 5. ezt követően a megfelelő UNESCO eljárást az Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention iránymutatásai alapján le kell folytatni.”

Az UMNB Világörökségi Szakbizottság 2016. december 5-i ülésén (VÖSZB_2016_02_02) döntést hozott, hogy a fenti folyamat 5. lépését az ún. minor boundary modification eljárás keretében kell lefolytatni.

A kiemelkedő egyetemes érték lényegét, az azt meghatározó elemeket, attribútumokat a következő megközelítésben értékelhetjük:

1. A tájat meghatározó természeti értékek

- Rövidfűvű szikes legelők: ürmös-szikespuszta, cickafarkas-szikespuszta stb.;
- Sziki mikroformák: padkák, szikfokok, szikes laposok;
- Puszta - mocsár mozaikok
- Kerekerdők, szárnyékerdők
- Töretlen látóhatár
- Tömegesen vonuló madártömegek (különösen daru és lúdalkatúak)
- Természeti jelenségek: délibáb, pusztai vihar, felhőalakok, felkelő és lemenő nap, stb.
- Fényszennyezéstől mentes csillagos égbolt

1. Hagyományos tájhasználat (extenzív legeltetési állattartás őshonos házi állatokkal)

2. Épített örökség

- pásztor építmények
 - seggen ülő hodály, vasaló, gémeskút, kontyos kunyhó
 - falas hodály, pásztoranyával
- műemlékek, a pusztai állattartás történetéhez közvetlenül kapcsolódó építmények (csárdák, Kilenclyükú híd, kungyörgyi víztorony)

3. Régészeti örökség (külön említve a halmokat, amelyek természeti és táji értéket is képviselnek)

4. Szellemi örökség

- Primer:
 - Állattartással kapcsolatos ismeretek
 - Etno-ökológiai ismeretek
 - Hagyományos pásztorépítmények építéstechnológiai ismeretei
 - Szokások, pásztorok társadalmi tagozódása,
 - Eszközkészítés, eszközhasználat
 - Viselet és annak elkészítéséhez kapcsolódó mesterségek
 - Kézművesség,
 - Népzene, népdal
- Szekunder:
 - Irodalom
 - Zene
 - Képzőművészet

Kétségtelenül kapcsolódnak a Hortobágyhoz, mint kultúrtájhoz **szubjektív** elemek is, ilyenek lehet tekinteni a csendet, az időtlenséget, a végtelenség érzését, stb.

IV. A világörökségi helyszín állapota a fő kihívások, problémák, veszélyek megnevezésével:

Összességében megállapítható, hogy a korábbiakban tett megállapítások 2016-ban is relevánsak, természetesen egy folyamatosan változó rendszerről is szó van. Ezt tükrözi az alábbi elemzés.

A világörökségi helyszín állapotát illető fő kihívások, problémák, veszélyek vizsgálatához első sorban a III. pontban felsorolt értékek állapotának elemzésével juthatunk. Összefoglalóan az mondható el, hogy a világörökségi helyszín általános állapota nem romlott a Világörökség Listára való felkerülése óta, tehát Magyarországnak, mint részes államnak sikerült teljesíteni az UNESCO felé tett vállalását. Persze részleteit tekintve sokkal árnyaltabb a kép, számos pozitív és negatív fejleménnyel az elmúlt 17 évben.

1. Jelentős előrelépést jelentettek azok a projektek, amelyek:

- Jelentős részben **felszámolták a látképet romboló** és jelentős számú madarat pusztító **légvezetékeket**, azok földkábelbe helyezésével. Ezek a projektek továbbfolytatódnak, forrást első sorban az Európai Unió programokon keresztül tud lehívni a HNPI.
- Szintén jelentős mértékben **felszámolták** a terület hidrológiai adottságait és a tájképet is negatívan befolyásoló **csatorna- és rizsgát-rendszert**.
- A megszűnt **bombázótér** jelenleg is folyó **lőszermentesítésével**, valamint **élőhely- és tájrehabilitációjával** ismét színtere lehet a hagyományos legeltető állattartásnak, kiváló terepet szolgáltatva egy modell értékű (egyúttal, hagyományos, ősi formákat újból életre hívó) legeltetési társulás bevezetéséhez.
- **Megújították** a Hortobágy néhány műemlék csárdáját, mint a tájnak és egy átalakult világnak velünk élő emlékeit.
- Szolgálják az **ismeretterjesztést, oktatást és az ökoturizmust**, s méltóvá teszik a vendégek fogadási feltételeit a világörökségi címhez (pl. látogatóközpont, erdei iskola, számos kiállítás, kiadvány, stb.)

2. A fenti eredmények mellett természetesen sok **megoldásra váró feladat** van, listászerűen ezek a következők:

2.1. Táj- és tájképvédelemmel kapcsolatos:

- Nagyméretű erdőtömbök, erdősávok (kivéve a kerekerdők, szárnyékerdők) jelenléte.
- A még a világörökségi helyszín területén vagy közvetlenül annak szegélyén lévő légkábelek tájképromboló hatása.
- A még a világörökségi helyszín területén lévő egyéb vonalas létesítmények (csatornák, gátak, utak), amelyek nem szolgálnak élőhelyfenntartást.
- Kerítések, villanypásztorok megjelenése.
- Az állattartó telepekről származó fényszennyezés.
- Invazív fajok jelenléte, terjedése.
- A kunhalmok egy részén még nem hagytak fel a szántással, más halmokon a kívánatos gyeppel helyett erdő található, illetve sérült és roncsolt halmok vannak.

2.2. Épített környezettel kapcsolatos:

- A tájba nem illő állattartó telepek.

- A hagyományos építészeti megoldásokat hordozó állattartó létesítmények állagromlása.
- A hagyományos technológiával készített ideiglenes állattartó létesítmények (lényegében) eltűntek (de ez már a jelölés időpontjában így volt).
- A gémeskutak egy része rossz vagy nagyon műszaki állapotban van, több megsemmisült.

2.3. Szellemi örökséggel kapcsolatos:

- A pásztor kultúra folyamatos degradálódása.
- A hagyományos, az állattartással kapcsolatos tárgyi és szellemi tudás folyamatos degradálódása - a pásztorok képzés hiánya (különös tekintettel az extenzív állattartásra)

2.3. Legeltetési struktúrával kapcsolatos:

- A nyílt legelőtáj hosszú távú fenntartását szolgáló legeltetési társulatokon alapuló legelőhasználattal szemben az egyéni gazdaságokon alapuló legelőhasználat előtérbe kerülése - ez szembe megy a kívánatos működéssel, amely a Hortobágyot, mint komplex tájat kezeli, és amely évezredekken át formálta és fenntartotta azt.
- Az optimálisnál jóval kevesebb legelő állat.

2.4. Jogi helyzettel kapcsolatos:

- Védőzóna hiánya
- Hatályos jogszabályokból fakadó, a helyszín sajátosságaival ütköző szabályozás (pl. erdők felszámolása; állattartó telepekre vonatkozó előírások, stb. ezeket a VÖ KET dokumentáció feltárta)
- A világörökségi kezelési terv kormányrendeletben való kihirdetésének folyamata több éve húzódik.

2.5. Kutatással, adatbázisokkal kapcsolatos:

- Speciális, a világörökségi attribútumok állapotával kapcsolatos kutatások hiányosságai, egyes esetekben hiánya
- Az attribútumok állapotát monitorozó rendszer (részleges) hiánya

2.6. Bemutatással kapcsolatos:

- A meglévő bemutatóhelyek fenntartása, üzemeltetése és a lehetőségekhez képest folyamatos megújításuk sok tekintetben meghaladják a HNPI saját erőforrásait, s ezek nem minden esetben kezelhetők újabb, átfogóbb projektek benyújtásával, amelyek első sorban új fejlesztésekre irányulnak.
- A kiemelkedő egyetemes érték bizonyos attribútumai alulreprezentáltak a HNPI bemutató tevékenységében.

V.1. 2016-ban a világörökségi gondnoksági feladatok ellátására nyújtott támogatásból megvalósult feladatok és eredménye
A HNPI 2016-os évre 8 millió forint támogatást kapott erre a célra, a következő felosztás szerint:

Szerződés iktatószáma: GF/JSZF/652/7/2016

Kiadás megnevezése	Igényelt támogatás összege (Ft)	Támogatás terhére felhasznált összeg (Ft)	Eredmény összefoglalása
1. Bérköltés, egyéb személyi jellegű kifizetések	4 000 000	4 000 000	A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kifejezetten a világörökségi gondnoksági feladatok ellátására a következő munkatársakat foglalkoztatta. <i>Tolnay Zsuzsa</i> , mint világörökségi szakreferens, <i>Szilágyi Gábor</i> , világörökségi gondnokság-vezető. Meg kell azonban jegyezni, hogy az intézmény számos munkatársának van napi szintű feladata a világörökségi helyszínnel, az itt lévő létesítmények üzemeltetésével, programok szervezésével. <i>(Részletes szakmai és pénzügyi beszámolót a világörökségi gondnokság támogatási szerződésének elszámolása tartalmaz. Miniszterelnökséghez benyújtva: 2017. január 31-én.)</i>
Bérköltés és cafetéria	4 000 000	4 000 000	
2. Munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó	950 000	950 000	Fent jelzett munkatársak után fizetendő munkaadói járulékok.
Munkaadói járulék	950 000	950 000	

Kiadás megnevezése	Igényelt támogatás összege (Ft)	Támogatás terhére felhasznált összeg (Ft)	Eredmény összefoglalása
3.Dologi kiadások	2 300 000	2 300 000	
Szakmai tevékenységet segítő szolgáltatás: szakértői díjak	2 300 100	2 300 100	<p>A Parti-túra Bt. munkatársa, Aradi Csaba az alábbi, a világörökségi gondnokság által ellátott feladatokban vett részt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Közreműködés a Hortobágyi Nemzeti Park és világörökségi helyszín védőövezetének kijelölésével kapcsolatos előkészítő munkában. - Közreműködés a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság szakmai, társadalmi kapcsolatainak fenntartásában, építésében. - Közreműködés a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság turisztikai, oktatási programjainak megvalósításában - Közreműködés a Hortobágyi Nemzeti Park - a puszta világörökségi helyszínt célzó projektek szakmai előkészítésében, a készülő szakanyagok lektorálásában.
Kommunikációs szolgáltatások	700 000	700 000	<p>6 panelből álló, a kiemelkedő egyetemes értéket és értékeleit bemutató mobil (roll-up) kiállítás</p> <p>300 db lézergravírozott, réz kitűző a világörökségi helyszín logójával</p>
Kiküldetések kiadásai	49 900	49 900	Cultural landscape and tourism konferencia díja
I. + II. összesen	8 000 000	8 000 000	

VI. A világörökségi gondnokság rövid-, közép- és hosszú távú tervei

A világörökségi gondnokság különböző távú feladatainak továbbviteléhez kulcsfontosságú az UMNB Világörökségi Szakbizottság által elfogadott VH kezelési terv dokumentáció kezelési terv kormányrendeletben való kihirdetése. Ez alapvetően meghatározza a gondnokság működését, tevékenységét, és alapvető a KEÉ megőrzésében, kezelésében, hatással van más szereplőkre. A feladatokat kijelöli stratégiai szinten a dokumentáció. A beavatkozásokat, tevékenységeket részleteiben a majdan kidolgozásra kerülő kezelési kézikönyvnek kell kifejteni részletesen, az intézkedéseknek azonban reflektálniuk kell a IV. pontban kifejtett problémákra, veszélyekre.

VI.1. Az intézmény számára a jelentés készítésének időpontjában a HNPI működőképességét veszélyeztető, mintegy **300 millióFt összegű AKG támogatás elvonása** jelenti a legfőbb kihívást. A helyzetet a szakmai felügyeletet ellátó Földművelésügyi Minisztérium vizsgálja.

VI.2. A HNPI világörökségi kezeléssel kapcsolatos feladatainak finanszírozásában számít a **2014-2020-as EU-s költségvetési ciklusban** megnyíló forrásokra. Sajnálatosan a GINOP „Komplex turisztikai fejlesztés és marketing (turisztikai információs pontok létrehozása vagy a meglévők fejlesztése, különös tekintettel a térségfejlesztési szempontú kínálat megerősítésére” fejezeten belül nem kaptak támogatást a világörökségi gondnokság projektelképzelései. A HNPI törekszik rá, hogy más tematikai fókuszú pályázatok esetén a világörökségi helyszínt érintő sikeres pályázatok kapcsán a kiemelkedő egyetemes érték fenntartása is kedvezőbb helyzetbe kerüljön.

VI.3.A Hortobágyi Nemzeti Park nemzeti parki védőövezetének kijelölése és kihirdetése

Szintén a KEÉ hosszú távú megőrzése érdekében szükséges kialakítani a VH védőövezetét. Ennek jogi előfeltételét jelentő nemzeti parki védőövezet kijelölése elől elhárultak a jogi akadályok, viszont a technikai feltételek még nem teljesek. Amint a szükséges közhiteles ingatlan-nyilvántartási adatok rendelkezésre állnak, elindulhat a jogalkotási folyamat szakmai előkészítése, majd maga a jogalkotási eljárás.

VI.4. Kezelési Kézikönyv kidolgozása

Ezt a feladatot a HNPI-nek, gondnoksági hatáskörben kell elvégezni a KET kormányrendeletben való megjelenését követő egy éven belül. A KET stratégiai döntéseit, konkrét cselekvési tervre fordítani szintén jelentős feladat, külső szakemberek bevonása nélkül nem végezhető el kellő színvonalon. Ennek finanszírozására HNPI-nek saját költségvetésből nincs meg a fedezete, így a gondnoksági finanszírozásban ennek meg kell jelennie.

VI.5. 2017-ben, gondnoksági támogatásból megvalósítani tervezett feladatok

Bár a 2017. évi támogatás összege jelenleg nem ismert

- 1. Bér és járulékok (2 fő) - 5 000 000 Ft.**
- 2. Alapműködést támogató szakértői díjak - 3 000 000 Ft.**

3. **Kezelési Kézikönyv kidolgozásához szükséges szakértői közreműködés díja, illetve a 2017. évre ütemezett kezelési tevékenységek megvalósítása - 6 000 000 Ft.**
4. **KEÉ-hez kapcsolódó nagyközönségi programok és kommunikációs eszközök - 3 000 000 Ft.**

Debrecen, 2017. február 16.

.....
Szilágyi Gábor
Világörökségi gondnokság-vezető
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

.....
Dr. Kovács Zita
igazgató
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság